

LIETUVOS RESPUBLIKOS
RYŠIŲ REGULIAVIMO TARNYBA

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
ELEKTRONINIO PARAŠO ĮSTATYMO
ĮGYVENDINIMO 2011 METŲ ATASKAITA**

2012 m.

1. IŽANGA

Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba (toliau – Tarnyba), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. sausio 17 d. nutarimu Nr. 32 „Dėl elektroninio parašo priežiūros institucijos“ (Žin., 2011, Nr. 8-316), nuo 2011 m. gegužės 1 d. vykdo elektroninio parašo priežiūros institucijos funkcijas (iki nurodytos datos šias funkcijas vykdė Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Susisiekimo ministerijos)¹ ir, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos elektroninio parašo įstatymo (toliau – Elektroninio parašo įstatymas) (Žin., 2000, Nr. 61-1827; 2002, Nr. 64-2572) 14 straipsniu, parengė ir skelbia šią Elektroninio parašo įstatymo įgyvendinimo 2011 m. ataskaitą (toliau – Ataskaita).

Ataskaitoje pateikiama informacija apie Lietuvos kvalifikuotus sertifikatus sudarančius paslaugų teikėjus ir jų priežiūrą; vis aktualesnėmis tampančių laiko žymos formavimo paslaugų teikėjus; paslaugų teikėjus, registruojančius asmenis kvalifikuotiems sertifikatams gauti, 2011 m. didžiausios įtakos elektroninio parašo naudojimui turėjusius teisės aktus ir organizacines priemones; augančias viešojo ir privataus sektorių iniciatyvas naudoti elektroninį parašą bei teikti susijusias paslaugas. Vien tai, kad Ministro Pirmininko tarnyba 2011 m. pradėjo eksploatuoti elektroninio pasirašymo sistemą ELPAS, o bankai suteikė galimybę asmenims atidaryti kaupiamąją sąskaitą elektroniniu būdu, pasirašant elektroniniu parašu, liudija didelę elektroninio parašo naudojimo plėtrą.

Elektroninio parašo naudojimo neatsiejamu etapu dažnai tampa elektroninio dokumento parengimas, formato atpažinimas ir patikrinimas, todėl Tarnybos atstovai, kaip ekspertai, dalyvauja darbo grupėse Lietuvoje ir Europos Sąjungos struktūrose elektroninių dokumentų klausimais. Siekiant atkreipti dėmesį į elektroninių dokumentų klausimų aktualumą, Ataskaitoje pateikiamos bendros gairės dėl elektroninių dokumentų naudojimo, teisinio reglamentavimo ir priemonių, kurių imamasi išskylančioms suderinamumo problemoms spręsti europiniu ir valstybiniu lygmeniu.

Ataskaita parengta remiantis Tarnybos 2011 m. sukaupta informacija ir gautais atsakymais į Tarnybos siūstus klausimynus sertifikavimo paslaugų teikėjams, valstybės įstaigoms ir institucijoms, privačioms įmonėms bei akademinėi bendruomenei. Jei nenurodyta kitaip, Ataskaitoje pateikiama informacija apie saugų elektroninį parašą, sukurtą naudojant saugią parašo formavimo įrangą ir patvirtintą kvalifikuotu sertifikatu (dar vadinamą kvalifikuotu elektroniniu parašu), taikant viešojo rakto infrastruktūrą (angl. *Public Key Infrastructure*).

---

¹ Teisės aktų, patvirtintų elektroninio parašo priežiūros institucijų funkcijų perėmimo etape, sąrašas pateikiamas Ataskaitos I priede.

2. KVALIFIKUOTUS CERTIFIKATUS SUDARANTYS CERTIFIKAVIMO PASLAUGŲ TEIKĖJAI IR JŲ PRIEŽIŪRA

Elektroninio parašo priežiūros objektas apibrėžtas Elektroninio parašo priežiūros reglamento, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 31 d. nutarimu Nr. 2108 (Žin., 2003, Nr. 2-47), 3 punkte – tai sertifikavimo paslaugų teikėjai, kurie sudaro kvalifikuotus sertifikatus, teikia jų duomenis naudotojams, tikrinantiems elektroninius parašus, vykdo pagalbines paslaugas elektroninio parašo priežiūros institucijos nustatyta tvarka arba teikia kitas paslaugas, susijusias su kvalifikuotais sertifikatais.

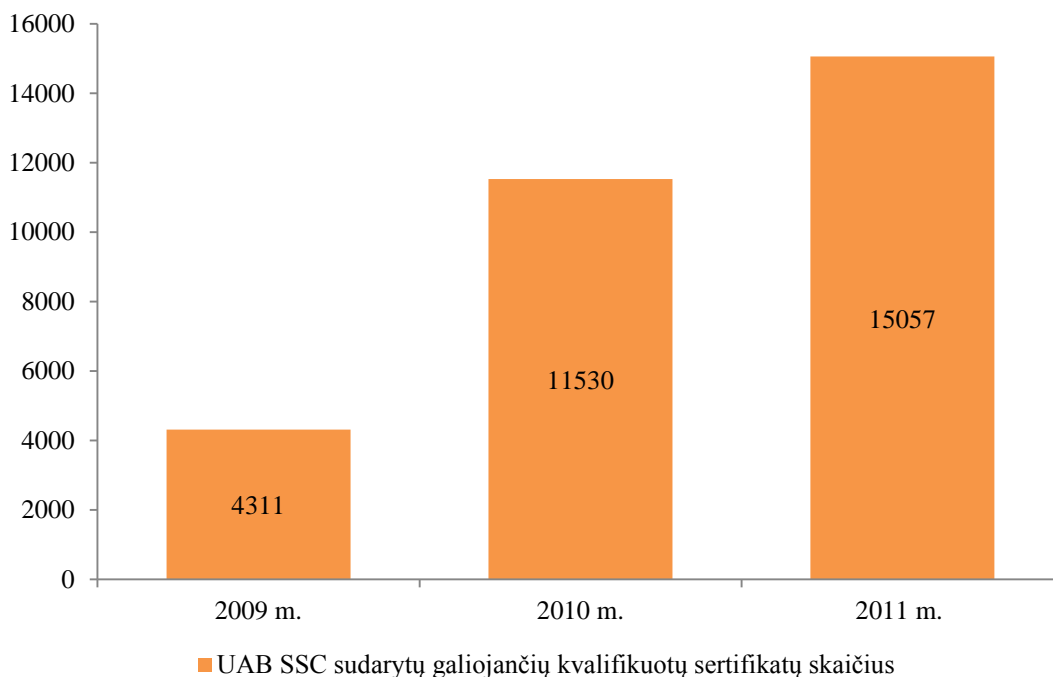
2011 m. Lietuvoje naujų kvalifikuotus sertifikatus sudarančių sertifikavimo paslaugų teikėjų įregistruota nebuvo. 2012 m. I ketvirtį kvalifikuotų sertifikatų sudarymo paslaugas Lietuvoje teikė ir Tarnybos buvo prižiūrimi trys Lietuvoje įregistruoti kvalifikuotus sertifikatus sudarantys sertifikavimo paslaugų teikėjai: UAB Skaitmeninio sertifikavimo centras (toliau – UAB SSC), Valstybės įmonė Registrų centras (toliau – VĮ RC) ir Gyventojų registro tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – GRT prie VRM). Šių paslaugų teikėjų sudaryti kvalifikuoti sertifikatai laikomi teisiškai lygiaverčiais kitų Europos Sąjungos valstybių narių prižiūrimų sertifikavimo paslaugų teikėjų sudarytiems sertifikatams.

Laiko žymos formavimo paslaugas, 2012 m. I ketvirčio Tarnybos duomenimis, teikia UAB „BaltStamp“ ir VĮ RC. UAB SSC teikia laiko žymos paslaugą bendradarbiaudama su Lenkijos sertifikavimo paslaugų teikėju „Unizeto Technologies SA“.

UAB SSC Lietuvos kvalifikuotus sertifikatus sudarančių sertifikavimo paslaugų teikėju įregistruota 2005 m. Nuo įregistravimo kvalifikuotus sertifikatus sudarančių sertifikavimo paslaugų teikėju iki 2012 m. vasario 23 d. UAB SSC buvo sudariusi 15 057 kvalifikuotus sertifikatus, kurių didžioji dalis buvo sudaryta juridinių asmenų atstovams. Palyginimui – iki 2009 m. pab. UAB SSC buvo sudariusi 4 311, o iki 2010 m. pab. – 11 530 kvalifikuotų sertifikatų (1 pav.).

UAB SSC klientus aptarnauja elektroniniu paštu, telefonu, faksu ir bendraujant su konsultantu tikroju laiku per automatizuotos pagalbos tarnybos tinklalapį adresu <http://www.ssc.lt/support>. Klientai šiais būdais gali susisiekti dėl naujų sertifikatų įgijimo, jų galiojimo pratęsimo, taip pat atšaukimo. Kvalifikuotiems sertifikatams pristatyti ir asmenims, pageidaujantiems gauti elektroninio parašo formavimo priemones, registruoti UAB SSC naudoja UAB „Officeday“ klientų aptarnavimo tinklą. 2012 m. I ketvirčio duomenimis, klientai atsiimti sertifikatus gali Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje,

Šiauliuose, Panevėžyje, Alytuje, Marijampolėje, Utenoje, Telšiuose, Tauragėje, Šilutėje ir Druskininkuose.

1 pav. UAB SSC sudarytų galiojančių kvalifikuotų sertifikatų skaičius 2009 m. pab. – 2011 m. pab.
Šaltinis: RRT

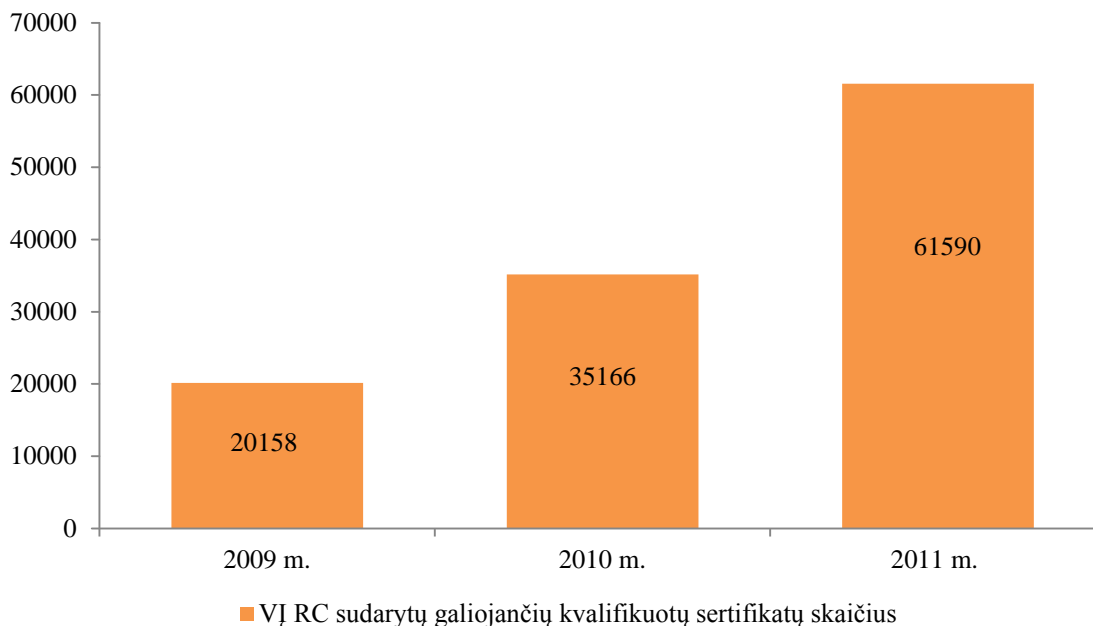
Kaip Lenkijos sertifikavimo paslaugų teikėjo „Unizeto Technologies SA“ atstovė, UAB SSC teikia laiko žymos paslaugą.

VĮ RC sertifikavimo veiklą Lietuvoje vykdo nuo 2008 m., kuomet buvo įregistruota Lietuvos kvalifikuotus sertifikatus sudarančiu sertifikavimo paslaugų teikėju. Nuo įregistravimo iki 2012 m. vasario 9 d. VĮ RC sudarė 61 590 galiojančių kvalifikuotų sertifikatų. Palyginimui – iki 2009 m. pab. sudarė 20 158, o iki 2010 m. pab. – 35 166 sertifikatus (2 pav.). VĮ RC papildomai teikia ir laiko žymų, skirtų kvalifikuotiems elektroniniams parašams, formavimo paslaugą.

Asmenų aptarnavimo darbus atlieka registravimo tarnybų tinklas, sudarytas iš Lietuvos apskrityse esančių VĮ RC padalinių (http://www.registrucentras.lt/rcsc/apie/kont_info.php). Įgyti sertifikatus asmenys gali asmenų aptarnavimo darbus atliekančiuose VĮ RC padaliniuose jų darbo laiku arba užsakyti el. paštu, paraišką siunčiant į VĮ RC centrinę būstinę. Užsakymo būdas priklauso nuo to, ar užsakovas yra fizinis ar juridinis asmuo (<http://www.registrucentras.lt/rcsc/kainos/>).

Sertifikato savininkas sertifikatų galiojimą gali sustabdyti kreipdamasis į Sertifikatų blokavimo tarnybą telefonu (8 5) 268 8388. Pagal VĮ RC Kvalifikuotų skaitmeninių sertifikatų centro veiklos nuostatų 3.5 punktą, asmens identifikacija atliekama atsakant į kontrolinį klausimą

(http://www.registrucentras.lt/rcsc/sert_sustabdyimas.php). Atšaukti sertifikatus ar atšaukti sertifikatų galiojimo sustabdymą asmuo gali atvykęs į VĮ RC filialą (VĮ RC Kvalifikuotų skaitmeninių sertifikatų centro veiklos nuostatų 3.6. punktas).

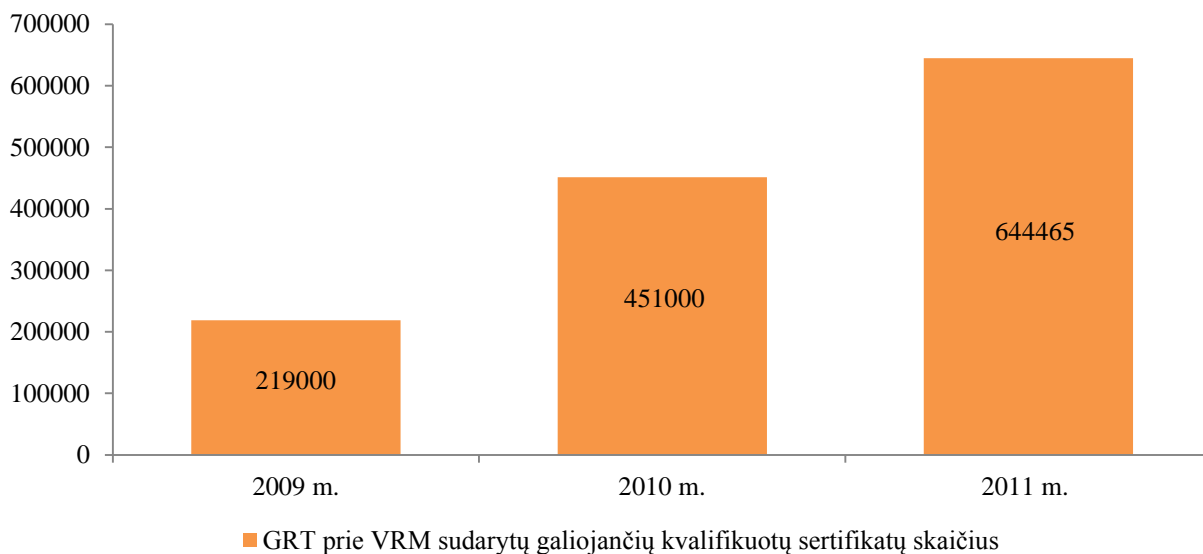
2 pav. VĮ RC sudarytų galiojančių kvalifikuotų sertifikatų skaičius 2009 m. pab. – 2011 m. pab.
Šaltinis: RRT

GRT prie VRM Lietuvos kvalifikuotus sertifikatus sudarančiu sertifikavimo paslaugų teikėju įregistruota 2009 m. GRT prie VRM nuo įregistravimo kvalifikuotus sertifikatus sudarančiu sertifikavimo paslaugų teikėju iki 2011 m. gruodžio 31 d. sudarė 655 675 kvalifikuotus sertifikatus, nuo 2009 m. įrašomų į naujo pavyzdžio asmens tapatybės korteles ir valstybės tarnautojų pažymėjimus, iš jų galiojančių – 644 465. Palyginimui, iki 2009 m. pab. sudarė 219 000, o iki 2010 m. pab. – 451 000 sertifikatų (3 pav.).

Asmenis GRT prie VRM sudarytiems kvalifikuotiems sertifikatams gauti registruoja Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato Migracijos valdyba, Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės, Telšių ir Utenos apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų migracijos skyriai, policijos komisariatų migracijos poskyriai ir grupės. Šių tarnybų adresai ir jų darbo laikas yra pateikiami adresu <http://www.migracija.lt/index.php?-1407574453>. Sertifikatų galiojimo sustabdymą, galiojimo sustabdymo atšaukimą, galiojimo nutraukimą, taip pat sertifikatų atnaujinimą bei naujų asmens tapatybės kortelės kontaktinės elektroninės laikmenos aktyvavimo duomenų (slaptažodžio) suteikimą atlieka GRT prie VRM Sertifikatų tvarkymo skyrius, o nuo 2011 m.

vasario mėnesio – ir Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato Migracijos valdyba, Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės, Telšių ir Utenos apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų migracijos skyriai. Sertifikato savininkai gali pateikti prašymą dėl sertifikatų galiojimo sustabdymo GRT prie VRM Sertifikatų tvarkymo skyriui telefonu (8 5) 271 6062, darbo laiku: I–IV 7.30–11.30 val., 12.15–16.30 val., V 7.30–11.30 val., 12.15–15.15 val., poilsio ir švenčių dienomis 8.00–15.00 val.

Valstybės tarnautojų registravimą sertifikatams gauti bei sertifikatų atnaujinimą atlieka institucijų ar įstaigų, kuriose valstybės tarnautojai eina valstybės tarnautojo pareigas, administracijos struktūriniai padaliniai arba valstybės tarnautojai, vykdančys personalo administravimo funkcijas. Valstybės tarnautojas tam tikrais atvejais, nustatytais Valstybės tarnautojo sertifikato taisyklėse, gali pateikti prašymą dėl sertifikatų galiojimo nutraukimo GRT prie VRM Sertifikatų tvarkymo skyriui aukščiau nurodytu telefonu.

3 pav. GRT prie VRM sudarytų galiojančių kvalifikuotų sertifikatų skaičius 2009 m. pab. – 2011 m. pab.
Šaltinis: RRT

Lietuvoje kvalifikuotus sertifikatus galima įgyti ir iš registravimo tarnybų, t. y. sertifikavimo paslaugų teikėjų, teikiančių tik pagalbines, asmenų registravimo sertifikatams gauti, paslaugas, kuomet sertifikatus sudaro Lietuvoje arba kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje prižiūrimi ir (ar) akredituoti sertifikavimo paslaugų teikėjai. Lietuvoje populiariu įsigyti elektroninio parašo formavimo duomenis SIM kortelėse iš judriojo ryšio operatorių, kurie ir atlieka registravimo tarnybų funkcijas (UAB „Omnitel“ ir UAB „Bitė Lietuva“). UAB „Omnitel“ duomenimis, mobiliųjų telefonų SIM kortelėse ji yra įrašiusi apie 15 000 kvalifikuotų sertifikatų, iš kurių didžiąją dalį (apie 90 %) sudarė

Estijos kvalifikuotus sertifikatus sudarantis sertifikavimo paslaugų teikėjas AS „Sertifitseerimiskeskus“, o 10 proc. sudarė VĮ RC.

Prieš pasirašydamas sutartį sertifikatui gauti su registravimo tarnyba, asmuo turi būti supažindintas su teikiamos paslaugos sąlygomis ir sertifikato taisyklėmis, įskaitant informaciją apie bet kokius sertifikato naudojimo apribojimus, skundų procedūras ir ginčų nagrinėjimo tvarką, teikiančius paslaugas sertifikavimo paslaugų teikėjus. Ši informacija gali būti perduodama elektroniniu būdu, tačiau turi būti išdėstyta tekstu, pasirašančiam asmeniui suprantamu būdu, suteikiant asmeniui protingą laikotarpį su ja susipažinti. Elektroninio parašo naudotojams turi būti pateikta sertifikato taisyklių ir sertifikavimo veiklos nuostatų informacija, kurios paskirtis yra išaiškinti patikimumo ir saugumo aspektus, bet nekeisti pačių sertifikato taisyklių ir sertifikavimo veiklos nuostatų (pateiktina informacija išvardyta Asmenų registravimo sertifikatams gauti ir konsultavimo paslaugų teikimo tvarkos aprašo, patvirtinto Tarnybos direktoriaus 2011 m. balandžio 19 d. įsakymu Nr. 1V-406 (Žin., 2011, Nr. 48-2348), 19.1–19.14 punktuose).

2011 m. Tarnyba, perėmusi kvalifikuotus sertifikatus sudarančių sertifikavimo paslaugų teikėjų priežiūros funkcijas ir užtikrindama šių funkcijų vykdymo tęstinumą, vertino kvalifikuotus sertifikatus sudarančių sertifikavimo paslaugų teikėjų (VĮ RC, GRT prie VRM ir UAB SSC) dokumentacijos ir vykdomų procedūrų, susijusių su Tarnybos priežiūrima sertifikavimo veikla, atitiktis galiojantiems teisės aktams ir pateikė pastabas bei pasiūlymus. Buvo analizuotas sertifikavimo paslaugų teikėjų veiklą reguliuojančių teisės aktų pakeitimų poreikis, rengti susijusių teisės aktų projektai.

Dėl galimų teisės aktų pakeitimų Tarnybos organizuotame susitikime 2011 m. gruodžio mėn. diskutuota su sertifikavimo paslaugų teikėjais. Šiame susitikime, dalyvaujant visos Lietuvos sertifikavimo paslaugų rinkos (toliau – rinka) dalyviams, be planuojamų teisės aktų pakeitimų buvo aptariami ir Tarnybos vykdomi bei planuojami darbai elektroninio parašo priežiūros srityje, atsakyta į rinkos dalyviams rūpimus klausimus ir sutarta dėl tolesnio bendradarbiavimo sprendžiant išylančias problemas.

Europos Komisijai ir Elektroninio parašo priežiūros institucijų forumui (toliau – FESA) Tarnyba pateikė informaciją apie pasikeitusią Lietuvos elektroninio parašo priežiūros funkcijas vykdančią instituciją ir kontaktinį asmenį, susitarta dėl Tarnybos dalyvavimo FESA veikloje, dalyvauta Varšuvoje vykusiame FESA susitikime ir pristatyta informacija apie elektroninio parašo priežiūrą Lietuvoje. Buvo pateikta informacija apie reikalavimus Lietuvos sertifikavimo paslaugų teikėjų

sertifikavimo veiklos nuostatams. Europos telekomunikacijų standartų institutui (ETSI) pateikta informacija apie Lietuvoje taikomus reikalavimus sertifikavimo paslaugų teikėjams.

Tarnyba 2011 m. teikė konsultacijas sertifikavimo paslaugų teikėjams ir kitiems asmenims, daugiau kaip 60 kartų teikė metodinę pagalbą (elektroniniu paštu, telefonu ir susitikimų metu), asmenys domėjosi elektroninio parašo formavimo priemonių įgyjimo, elektroninio parašo tikrinimo, susijusių teisės aktų taikymo ir kitais klausimais.

2011 m. Tarnyba perėmė iš Komiteto nuotolinę elektroninio parašo ir elektroninio dokumento mokymo sistemą (toliau – mokymo sistema), kuri skelbiama svetainėje **www. elektronispapasas.lt**. Per šią mokymo sistemą internete galima susipažinti su elektroninio parašo technologija, elektroninio parašo ir elektroninių dokumentų teisiniu reglamentavimu, o įgytas žinias galima patikrinti atliekant testus. 2012 m. planuojama naudotojams pateikti atnaujintą mokymo sistemą su naujausia informacija apie elektroninį parašą ir elektroninius dokumentus.

Tarnyba savo interneto tinklalapyje <http://www.rtt.lt/failai/tsl.html> skelbia patikimą sąrašą, kuriame pateikiama informacija apie Lietuvoje prižiūrimų ir (ar) akredituotų sertifikavimo paslaugų teikėjų, visuomenei išduodančių kvalifikuotus sertifikatus, paslaugas (angl. *Trusted Services List*) (toliau – TSL). Tarnyba taip pat pateikia ir nuorodas į Europos Sąjungos patikimą sąrašą, kuriame pateikiamos nuorodos ir informacija apie visų Europos Sąjungos valstybių narių sudaromus ir skelbiamus valstybių narių TSL. Tarnyba planuoja įsigyti specialias priemones, kad galėtų efektyviau tvarkyti TSL. Pagrindiniai TSL tikslai yra šie:

1. pateikti patikimą informaciją apie sertifikavimo paslaugų teikėjus, kuriuos, siekdama užtikrinti atitinkamą 1999 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvai 1999/93/EB dėl Bendrijos elektroninių parašų reguliavimo sistemos (toliau – Elektroninio parašo direktyva) nuostatų laikymąsi, prižiūri ir (ar) yra akreditavusi Lietuvos Respublika, teikiamų sertifikavimo paslaugų priežiūros ir (ar) akreditacijos statusą;

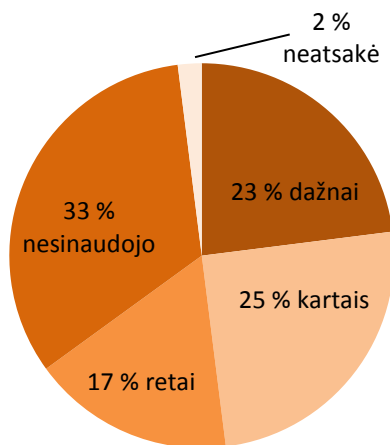
2. palengvinti elektroninių parašų, patvirtintų sertifikatais, išduotais sertifikavimo paslaugų teikėjų, įrašytų į TSL, patikrinimą.

Dauguma viešojo sektoriaus įstaigų ir privačių įmonių, paklaustos apie TSL naudojimą nurodė, kad jau naudojami arba planuoja naudotis TSL. Daugiau informacijos apie TSL galite rasti adresu <http://www.rtt.lt/failai/tsl.html>.

Tarnybos užsakymu 2012 m. kovo mėn. buvo atliktas tyrimas, kuriuo siekta nustatyti, kiek Lietuvos gyventojų, turinčių elektroninio parašo formavimo priemones, jomis naudojami. Tyrimo ataskaitos duomenimis, 23 procentai respondentų, nurodžiusių, kad turi elektroninio parašo

formavimo priemonės, jomis naudojasi dažnai (kelis kartus per savaitę), 25 proc. – kartais (kelis kartus per mėnesį), 17 proc. nurodė, kad naudojasi retai (kelis kartus per metus), 33 proc. – 2011 m. elektroniniu parašu nesinaudojo, 2 proc. neatsakė (4 pav.).

4 pav. Elektroninio parašo naudojimas 2011 metais tarp Lietuvos gyventojų, nurodžiusių, kad turi tam priemonės
Šaltinis: RRT

3. TEISINĖS IR ORGANIZACINĖS PRIELAIDOS NAUDOTI ELEKTRONINĮ PARAŠĄ

Šiame skyriuje pateikiama informacija apie 2011 m. Europos Sąjungoje ir Lietuvoje atsiradusias ar itin aktualiomis tapusias teises ir organizacines prielaidas naudoti elektroninį parašą. Elektroninio parašo naudojimą vidiniuose valstybės įstaigų ir institucijų procesuose bei elektronines paslaugas gyventojams įvairiose srityse įtvirtinusių teisės aktų, priimtų ir (ar) įsigaliojusių 2011 m., sąrašas pateikiamas Ataskaitos 2 priede.

Europos Komisijos užsakymu 2011 m. pradėta rengti Elektroninio identifikavimo, autentifikavimo ir parašo (toliau – IAP) studija, kurios tikslas – pasiūlyti IAP srities ir susijusių paslaugų reglamentavimo Europos Sąjungos politikos kryptis. Ši studija – tai įrankis esamai elektroninio parašo ir susijusių paslaugų teisei bazei įvertinti europiniu lygmeniu ir Elektroninio parašo direktyvai peržiūrėti, kaip buvo numatyta Europos Komisijos paskelbtoje 2010 m. gegužės 19 d. Europos skaitmeninėje darbotvarkėje (KOM(2010) 245 galutinis/2). Šių žingsnių Europos Komisija ėmėsi siekdama sukurti saugių elektroninio tapatumo nustatymo sistemų tarpvalstybinio pripažinimo ir sąveikos teisinį pagrindą. Ši studija gali turėti reikšmingos įtakos keičiant elektroninį

parašą reglamentuojančią Europos Sąjungos teisės aktų bazę. Daugiau informacijos apie IAP studiją galite rasti interneto svetainėje <http://www.iasproject.eu>.

Elektroninio parašo teisinis reglamentavimas neapsiriboja Elektroninio parašo direktyva ir su ja susijusiais dokumentais. Elektroninis parašo pritaikymas tarpvalstybinėms elektroninėms paslaugoms suponavo poreikį nuostatas apie jį įkelti ir į kitų sričių europinius teisės aktus. 2011 m. vasario 25 d. Europos Komisijos sprendimo 2011/130/EU, kuriuo nustatomi būtinieji dokumentų, kompetentingų institucijų pasirašomų elektroniniu būdu pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje, tarptautinio tvarkymo reikalavimai (OL 2011 L 53, p. 66) (toliau – Sprendimas), 1 straipsnis įpareigojo valstybes narės įgyvendinti reikiamas technines priemones, leidžiančias tvarkyti elektroniniu būdu pasirašytus dokumentus, kuriuos, atlikdami procedūras ir formalumus, per kontaktinį centrą pateikia kitų valstybių narių paslaugų teikėjai ir kuriuos tų valstybių narių kompetentingos institucijos pasirašo saugiu XML, CMS arba PDF formato elektroniniu parašu, atitinkančiu Sprendimo priede pateiktas technines specifikacijas. Savo ruožtu valstybės narės privalo užtikrinti, kad paslaugų teikėjų sudaromi elektroniniai dokumentai galėtų būti pripažinti kitose valstybėse narėse. Šis Sprendimas yra taikomas kontaktiniams centrams (Lietuvoje – interneto svetainė adresu www.verslovartai.lt) Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje kontekste. Tarybos atstovai dalyvauja susitikimuose su Sprendimu susijusiais klausimais ir teikia ekspertinę pagalbą dėl nuostatų, susijusių su elektroniniu parašu.

Sprendimo įgyvendinimui palengvinti Europos Komisija kuria atviro kodo taikomąją programinę įrangą, skirtą valstybėms narėms. Ūkio ministerijos prašymu išanalizavusi skelbiamą programinės įrangos dokumentaciją, Taryba pateikė išvadą, kad ši taikomoji programinė įranga bus diegiama ne lokaliai naudotojų kompiuteriuose, o tarnybinėse stotyse, suteikiant galimybę teikti elektroninio parašo kūrimo, tikrinimo ir išplėtimo paslaugas internetu. Siekiant Lietuvoje adaptuoti šią programinę įrangą, taip pat, Tarybos nuomone, reikėtų įvertinti, ar informacinė sistema, kurioje būtų diegiama ši programinė įranga, tenkina dokumentacijoje nurodytus techninius reikalavimus. Papildomai reikėtų įvertinti ir tai, kad programinė įranga turėtų būti pritaikyta Lietuvos poreikiams: išversta į lietuvių kalbą, pritaikyta specifiniams elektroninių dokumentų formatams, esant poreikiui turi būti užtikrintas dokumento turinio vizualizavimas.

4. ELEKTRONINIŲ DOKUMENTŲ IR JŲ VALDYMO TEISINIS REGLAMENTAVIMAS

Lietuvoje elektroninį parašą naudoti valstybines institucijas įpareigoja teisės aktai, priimti dar iki 2011 m., tačiau pastaruoju metu, didėjant elektroninio parašo formavimo priemonės turinčių Lietuvos gyventojų skaičiui, viešojo sektoriaus įstaigoms modernizuojant dokumentų valdymo sistemas bei plėtojant iniciatyvas tarpusavyje keistis tik elektroniniais dokumentais, tampa vis svarbesni elektroninių dokumentų valdymą ir (ar) jų privalomumą įstaigos procedūrose reglamentuojantys teisės aktai. Toliau šiame Ataskaitos skyriuje pateikiamos svarbiausios susijusių teisės aktų nuostatos.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymo (Žin., 1995, Nr. 107-2389; 2010, Nr., 79-4055) 2 straipsnio 11 dalimi, elektroninis dokumentas – tai juridinio ar fizinio asmens norminių teisės aktų nustatyta tvarka informacinių technologijų priemonėmis sudarytas, patvirtintas ar gautas dokumentas, pasirašytas teisinę galią turinčiu elektroniniu parašu. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (Žin., 1999, Nr. 60-1945; 2006, Nr. 77-2975; 2011, Nr. 4-125) 23 straipsnio 2 dalimi, skundai, pateikti elektroniniu paštu, turi būti pasirašyti elektroniniu parašu. Atsakymai į šiuos skundus pateikiami asmeniui elektroniniu paštu, o asmenų pageidavimu – siunčiami paštu skunde nurodytu adresu arba įteikiami asmeniškai. Atsakymas, siunčiamas elektroniniu paštu, turi būti pasirašytas viešojo administravimo subjekto vadovo arba jo įgalioto pareigūno ar valstybės tarnautojo saugiu elektroniniu parašu.

Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose, įstaigose ir kituose viešojo administravimo subjektuose taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 875 (Žin., 2007, Nr. 94-3779) 24 straipsniu, asmens prašymas, pateiktas elektroniniu būdu ir pasirašytas elektroniniu parašu, prilyginamas prašymui raštu. Reikalavimai elektroniniam parašui detalizuojami tų pačių taisyklių 25 punkte.

Elektroninių dokumentų valdymo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2011 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. V-158 (Žin., 2012, Nr. 3-104), yra nustatyta esminiai elektroninių dokumentų valdymo aspektai ir reikalavimai elektroninių dokumentų valdymo sistemai, o Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2008 m. spalio 9 d. įsakymo Nr. V-119 „Dėl elektroniniu parašu pasirašyto elektroninio dokumento specifikacijos reikalavimų aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2008, Nr. 118-4488; 2009, Nr. 108-4573; 2010, Nr. 136-6972) 2 punkte nustatyta, kad valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų, įmonių, kitų subjektų, įgaliotų atlikti viešojo administravimo funkcijas, valstybės įgaliotų asmenų elektronine forma sudaromi, taip

pat iš nevalstybinių organizacijų, privačių juridinių ir fizinių asmenų elektroniniu būdu gaunami dokumentai, kurių rengimą nustato teisės norminiai aktai, turi atitikti Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (nuo 2011 m. sausio 1 d. – Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba) patvirtintose ar su juo suderintose elektroninių dokumentų specifikacijose nustatytus reikalavimus.

Ataskaitos rengimo laikotarpiu (2012 m. I ketvirtį) galiojo Elektroniniu parašu pasirašyto elektroninio dokumento specifikacija ADOC-V1.0, patvirtinta Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2009 m. rugsėjo 7 d. įsakymu Nr. V-60 (Žin., 2009, Nr. 108-4574) (toliau – ADOC specifikacija), nustatanti valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų ir įmonių, kitų subjektų, įgaliotų atlikti viešojo administravimo funkcijas, valstybės įgaliotų asmenų rengiamų ir iš nevalstybinių organizacijų, privačių juridinių ir fizinių asmenų gaunamų elektroniniu parašu pasirašytų (GeDOC ir GGeDOC grupių) oficialių elektroninių dokumentų ir jų gyvavimo ciklo užtikrinimo programinių priemonių reikalavimus.

Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyboje 2011 m. buvo baigiama rengti elektroninio dokumento (PDF formato), pasirašomo PAdES formato elektroniniu parašu, specifikacija.

Vadovaujantis aukščiau išvardytais teisės aktais, valstybės institucijos ir įstaigos **privalo priimti** ir priima elektroninius dokumentus: prašymus ir skundus. Kai kurios institucijos yra įdiegusios elektroninio parašo funkcionalumą į dokumentų valdymo sistemas. Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba pateikia laisvai prieinamą ir nemokamą programinę priemonę *Signa* arba diegimo kompiuteryje nereikalaujančią pasirašymo ir tikrinimo priemonę, pasiekiamą adresu <http://www.archyvai.lt> (nuoroda – ADOC dokumentai).

Elektroninių prašymų ir skundų skaičius nuolatos didėja ir ateityje tikrai augs, todėl Tarnyba nori atkreipti dėmesį, kad elektroninių dokumentų rengimo, siuntimo, gavimo ir valdymo klausimais turėtų būti keliama kiekvienos viešojo sektoriaus įstaigos darbuotojų, atsakingų už dokumentų tvarkymą, kompetencija. Tuo tarpu už elektroninių dokumentų valdymo teisinį reglamentavimą, elektroninių procedūrų organizacinius klausimus atsakingoms institucijoms bei elektroninio parašo ekspertams 2012 m. išliekantis iššūkis – pasitelkiant tarpinstitucinį bendradarbiavimą, spręsti elektroninių dokumentų formatų suderinamumo, priemonių pritaikymo ir kitas išskylančias problemas, susijusias su elektroniniais dokumentais.

5. ELEKTRONINIO PARAŠO NAUDOJIMAS IR ELEKTRONINIŲ PASLAUGŲ TEIKIMAS VIEŠAJAME SEKTORIUJE

Šiame skyriuje pateikiama informacija apie reikšmingesnes viešojo sektoriaus iniciatyvas naudoti elektroninį parašą ir teikti elektronines paslaugas, kurioms reikalingas elektroninio parašo funkcionalumas. Svarbu paminėti, kad dalis valstybės įstaigų jau įsigyja naujas elektroninių dokumentų valdymo sistemas ar modernizuoja jau turimas ir pradeda naudoti elektroninį parašą vidinių ir (ar) siunčiamų elektroninių dokumentų pasirašymui.

Elektroninis parašas valstybės institucijose tiek 2011 m., tiek ir ankstesniais metais, dažniausiai buvo naudojamas teikiant ataskaitas ir pranešimus Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI) ir Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – SODRA) bei vykdant elektroninius viešuosius pirkimus Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje (toliau – CVP IS).

Atkreiptinas dėmesys, kad elektroninio parašo taikymo pavyzdžių nemažėja, priešingai – jų kiekvienais metais daugiau: Ministro Pirmininko tarnybos 2011 m. realizuota iniciatyva pasirašyti teisės aktus ir kitus dokumentus elektroniniu parašu liudija apie aukščiausių valstybinių institucijų (LR Vyriausybės, LR Seimo ir LR Prezidentės) dėmesį į tai, kad elektroninio parašo taikymas padeda vykdyti procesus operatyviau, atsisakant popierinių dokumentų ir užtikrinant duomenų saugumą. Ankstesniais metais elektronines paslaugas teikę viešojo administravimo subjektai (SODRA, VMI, VĮ RC) paslaugų teikimą plėtojo, o dalis išvardytų viešojo sektoriaus įstaigų, įskatinant savivaldybių administracijas, savo veikloje naudoti elektroninį parašą pradėjo būtent 2011 m. Toliau šiame skyriuje pateikiamas išsamus elektroninio parašo taikymo pavyzdžių aprašymas.

Ministro Pirmininko tarnyboje elektroninis parašas naudojamas Vyriausybės priimtiems teisės aktams vizuoti ir pasirašyti bei leidimų įeiti į Vyriausybės pastatą užsakymo sistemoj. Vyriausybės priimamajame realizuota galimybė piliečiams per interneto svetainę <http://www.lrv.lt> pateikti elektroniniu parašu pasirašytą prašymą. Gavus tokį prašymą, piliečiui siunčiamas atsakymas taip pat būtų pasirašytas elektroniniu parašu.

2011 m. įsteigta ir pradėta eksploatuoti **Lietuvos Respublikos Vyriausybės** elektroninio pasirašymo informacinė sistema „ELPAS“. Šios sistemos steigimo tikslas – sukurti Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko (toliau – Ministro Pirmininko), Lietuvos Respublikos ministrų poreikius atitinkančias Lietuvos Respublikos Vyriausybės priimtų nutarimų, sprendimų, rezoliucijų ir Ministro Pirmininko potvarkių elektroninio pasirašymo ir įforminimo priemones, padėsiančias Ministro Pirmininko tarnybai atlikti teisės aktuose nustatytas funkcijas. Ši sistema sudaro galimybes įforminant

ir išleidžiant Vyriausybės priimtus teisės aktus atsisakyti popierinių jų variantų. Jų atsisakyta ir teikiant įstatymų bei Respublikos Prezidento dekretų projektus **Seimui** ir **Prezidentei**. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija organizavo specialių elektroninio pasirašymo priemonių pagaminimą bei ministrų kabineto narių valstybės tarnautojo pažymėjimų pritaikymą šiai sistemai. „ELPAS“ sistemoje naudojamos laiko žymos bei TSL. Vyriausybės elektroninio pasirašymo sistema „ELPAS“ tapo nacionalinio konkurso „Inovacijų prizas 2011“ laimėtoja „Inovatyvaus produkto“ kategorijoje.

SODRA nuo 2008 m. sausio 1 d. iš draudėjų priima elektroninius socialinio draudimo pranešimus, pasirašytus kvalifikuotu elektroniniu parašu, o nuo 2009 m. spalio 1 d. iš asmens sveikatos priežiūros įstaigų priima elektroninius nedarbingumo, nėštumo ir gimdymo atostogų pažymėjimus, gydytojų pasirašytus kvalifikuotu elektroniniu parašu. Nuo 2010 m. sausio 1 d. SODRA iš gyventojų priima elektroninius prašymus skirti išmoką, pašalpą, pensiją, kompensaciją, išduoti popierines pažymas apie valstybinį socialinį draudimą ir elektroninius paklausimus dėl savanoriškojo valstybinio socialinio draudimo sutarties sudarymo, iš gyventojų priima kvalifikuotu elektroniniu parašu pasirašytas elektronines savanoriškojo valstybinio socialinio draudimo sutartis. Nuo 2011 m. sausio 1 d. iš gyventojų, įmonių ir institucijų SODRA priima elektroninius bendrosios raštvedybos dokumentus, pasirašytus elektroniniu parašu ir atitinkančius ADOC specifikacijos reikalavimus.

VMI elektroninį parašą naudoja mokėjimo pavedimams perduoti į kredito įstaigą (AB „Swedbank“) Mokesčių apskaitos informacinėje sistemoje, VMI elektroninio deklaravimo sistemoje (EDS) naudotojams autentifikuoti, teikiamiems mašininio skaitymo deklaravimo dokumentams pasirašyti (MDOC formatu), papildomai su deklaruojamais dokumentais teikiamiems dokumentams pasirašyti (ADOC formatu); pildomiems deklaruojamiems dokumentams pasirašyti (MDOC formatu) su naudotojams laisvai platinama programine įranga ABBYY eFormFiller 2.5; Elektroninio deklaravimo sutartims sudaryti tarp mokesčių mokėtojų bei apskričių mokesčių inspekcijų; kitiems į VMI teikiamiems dokumentams pasirašyti elektroniniu parašu vadovaujantis ADOC specifikacijos reikalavimais. VMI naudoja savo poreikiams adaptuotą *SignaDocs* programinę priemonę; VMI naudoja laiko žymos paslaugas EDS ir *SignaDocs* elektroniniu parašu pasirašytiems dokumentams patikrinti.

VMI elektroninį parašą numato naudoti kuriamoje ir diegiamoje Elektroninio švietimo ir konsultavimo paslaugų informacinėje sistemoje (ESKIS), jos teikiamoms paslaugoms: mokėtojų prašymų ir dokumentų teikimas, pažymų teikimas mokesčių mokėtojams, mokestinių paskolų bei kitų pasirašymas, VMI ir apskričių valstybinių mokesčių inspekcijų (AVMI) mokesčių mokėtojams rengiamų dokumentų pasirašymas (ADOC formatu). Taip pat numatoma naudoti elektroninį parašą

diegiamoje Darbo organizavimo ir dokumentų valdymo sistemoje (DODVS) vidinių bei išorinių dokumentų rengimo procesuose (vizavimui, susipažinimui, pasirašymui).

VĮ RC teikia daugelį elektroninių paslaugų, kuriose naudojamas elektroninis parašas: naudojantis VĮ RC teikiamomis paslaugomis, yra galimybė elektroniniu būdu registruoti naują individualią įmonę, uždarąją akcinę bendrovę, nuo 2011 m. – asociaciją ar viešąją įstaigą, teikti registruoti juridinio asmens duomenų ir dokumentų (buveinės, prokūros, paramos gavėjo statuso, kontaktinių duomenų) pakeitimus.

Viešųjų pirkimų tarnyba naudoja CVP IS, kurioje realizuotas elektroninių pasiūlymų teikimas naudojant saugų elektroninį parašą.

Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija (toliau – Seimo kanceliarija) priima ir tvarko elektroninius dokumentus, pasirašytus elektroniniais parašais iš Vyriausybės sistemos „ELPAS“. Seimo kanceliarijos užsakymu kuriama teisės aktų ir teisės aktų projektų informacinė sistema, kurioje numatoma pateikti elektroninių dokumentų (norminių teisės aktų) rengimo, registravimo ir tvarkymo priemonės, kuriomis naudotųsi visos viešojo sektoriaus institucijos, turinčios įgaliojimus leisti norminius teisės aktus. Taip pat 2012 m. planuojamos teikti šios elektroninės paslaugos: peticijų pateikimas internetu, visuomenės dalyvavimas teisėkūroje, archyvinės medžiagos užsakymas, elektroninio laiško pateikimas Seimui ir kvalifikuoto teisės aktų naudotojo darbo vieta. Planuojama naudoti kvalifikuotus sertifikatus Seimo kanceliarijos dokumentams pasirašyti ir nekvalifikuotus sertifikatus asmens tapatybei patvirtinti, naudotojui jungiantis prie Seimo kanceliarijos informacinių sistemų. Planuojamos naudoti ir laiko žymos bei TSL.

Nuo 2013 m. sausio 1 d. įsigalioja Lietuvos Respublikos civilinio kodekso pakeitimas, kuris nustato, kad teismo įsakymą, įteikiamą elektroninių ryšių priemonėmis, teisėjas turi pasirašyti elektroniniu parašu. **Nacionalinė teismų administracija** (toliau – NTA), kaip teismus aptarnaujanti institucija, siekdama užtikrinti šio pakeitimo įgyvendinimą, 2011 m. pasirašė sutartį dėl saugios elektroninio parašo formavimo įrangos pirkimo, kurią įvykdžius visiems teisėjams bus išduotos elektroninio parašo formavimo priemonės.

NTA administruoja Teismo įsakymo elektroninio užsakymo sistemą, kurios viena iš sudedamųjų dalių yra teismui teikiamų dokumentų pasirašymas elektroniniu parašu. Sistema gali naudotis tik tie juridiniai ir fiziniai asmenys, kurie turi kvalifikuotą elektroninio parašo sertifikatą. NTA taip pat vykdo projektą „Elektroninės paslaugos teisingumo vykdymo procese“ pagal Ekonomikos augimo veiksmų programos 3 prioriteto „Informacinė visuomenė visiems“ įgyvendinimo priemonę Nr.VP2-3.1-IVPK-01-V „Elektroninės valdžios paslaugos“. Įgyvendinus projektą, fiziniams ir

juridiniams asmenims bus sudarytos galimybės elektroniniu parašu pasirašytus procesinius dokumentus pateikti elektroniniu būdu. Numatoma projekto pabaiga – 2013 m. kovo 1 d.

2013 m. įsigaliojus Antstolių įstatymo 43¹ straipsniui, vykdymo proceso šalys ir suinteresuoti asmenys (tiek fiziniai, tiek juridiniai) teisingumo ministro nustatyta tvarka turės teisę susipažinti su elektronine vykdomąja byla ir gauti joje esančių dokumentų kopijas. **Antstolių kontorose** turės būti sudaromos reikiamos techninės sąlygos šioms teisėms įgyvendinti, taip pat turės būti sudaromos sąlygos susipažinti su elektroninėmis vykdomosiomis bylomis ir gauti jų kopijas nuotoliniu būdu. Be to, vykdymo proceso šalys ir suinteresuoti asmenys turės teisę visus dokumentus ir informaciją, susijusią su vykdymo procesu, antstoliui teikti elektroninės formos, teisingumo ministro nustatyta tvarka naudodami elektroninių ryšių priemones. Asmenys, teikiantys dokumentus elektroninių ryšių priemonėmis, turės juos pasirašyti saugiu elektroniniu parašu arba savo asmens tapatybę patvirtinti kitais būdais (per elektroninės bankininkystės sistemas ir pan.), arba užsiregistruoti Antstolių informacinėje sistemoje. Įsigaliojus atitinkamoms Civilinio proceso kodekso nuostatoms, išieškotojai vykdymui galės pateikti elektroninius vykdomuosius dokumentus elektroninėmis priemonėmis.

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija naudoja elektroninį parašą vidiniams dokumentams pasirašyti, planuoja naudoti teisėkūros procese atsiradusiems dokumentams vizuoti ir pasirašyti, naudoja laiko žymas. Nuo 2012 m. liepos 1 d. planuojama paslauga gyventojams, kurie, prisijungę prie elektroninių valdžios vartų, galės patikrinti, ar yra įtraukti į Lietuvos politinių partijų sąrašus. Paslaugą administruos Centrinė hipotekos įstaiga. Įstaigoms prie Teisingumo ministerijos pavesta iki 2012 m. liepos 1 d. pasirengti elektroninių dokumentų apyvartai (2 priedo 7 punktas).

Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija kartu su **Informacinės visuomenės plėtros komitetu** prie Susisiekimo ministerijos (toliau – IVPK prie SM) ir **Valstybinė kelių transporto inspekcija** įgyvendina bendrą iniciatyvą tarpusavyje keistis tik elektroniniais dokumentais, pasirašytais elektroniniu parašu.

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija elektroninį parašą dokumentų valdymo sistemoje pradėjo naudoti 2011 m. pradžioje. Nuo 2011 m. gegužės 2 d. susirašinėjimo su ministerijos struktūriniais padaliniais (vidiniai dokumentai trumpai saugomi) dokumentai pasirašomi dokumentų valdymo sistemoje tik elektroniniu parašu. Šioje sistemoje yra galimybė priimti ir registruoti kitų fizinių asmenų ar įstaigų siunčiamus dokumentus, pasirašytus elektroniniu parašu pagal ADOC specifikaciją.

Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra naudoja elektroninį parašą tvirtindama įstaigos finansines operacijas, atliekamas per elektronines bankų sistemas, ir perduodama užpildytas

statistines ataskaitas **Lietuvos statistikos departamentui**, patvirtindama duomenis, teikiamus į Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinę sistemą bei teikdama duomenis į Finansų valdymo ir apskaitos informacinę sistemą.

Lietuvos bankas teikia elektronines paslaugas tarpbankiniams mokėjimams atlikti, ataskaitoms iš įmonių (kredito ir mokėjimo įtaigų, kolektyvinio investavimo subjektų, finansų maklerio įmonių) bei duomenims apie kredito įstaigų paskolos gavėjus ir jiems suteiktas paskolas gauti. Šiems tikslams ir Lietuvos banko tarnautojams autentifikuoti naudojami nekvalifikuoti sertifikatai, naudojama *Geotrust (VeriSign* padalinys) ir lokali laiko žymų formavimo tarnyba.

Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyboje baigus įgyvendinti projektą „Elektroninio archyvo infrastruktūros sukūrimas“ (numatyta 2013 m.), viešojo sektoriaus įstaigoms, perduodančioms dokumentus valstybės archyvams, bus sudarytos galimybės perduoti nuolat saugomus elektroninius dokumentus (ar jos galės ir, jei taip, nuo kada galės perduoti ilgai saugomus elektroninius dokumentus, priklausys nuo Dokumentų ir archyvų įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto, kuris 2011 m. buvo pateiktas Lietuvos Respublikos Vyriausybei svarstyti, derinimo, priėmimo ir įsigaliojimo sąlygų).

Lietuvos darbo birža (toliau – LDB) teikia gyventojams ir verslui paslaugas, kurių gavėjai gali pasinaudoti elektroniniu parašu tam, kad būtų nustatyta jų tapatybė jungiantis prie LDB portalo.

Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras elektroninį parašą naudoja vidiniams įstaigos poreikiams bei EURODAC informacinėje sistemoje, kuri sukurta siekiant nustatyti, kuri valstybė narė yra atsakinga už Europos Sąjungoje pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, kad būtų paspartinta prieglobsčio suteikimo procedūra. EURODAC sistemos sertifikatai centralizuotai pateikiami iš Belgijos, kur yra centrinė EURODAC būstinė. Pirštų atspaudų ir DNR duomenų apsikeitimui pagal PRUM sutartį naudojami ir vietoje generuojami sertifikatai, ir gaunami iš kitų ES šalių.

AB Lietuvos paštas ir Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija rengia Elektroninių pranešimų ir elektroninių dokumentų fiziniams ir juridiniams asmenims pristatymo sistemą „E-delivery“.

Centrinė projektų valdymo agentūra, vykdydama centrinės perkančiosios organizacijos (toliau – CPO) funkcijas, yra sudariusi preliminariąsias sutartis su tiekėjais dėl prekių ir paslaugų pardavimų vykdymo naudojantis elektroniniu katalogu CPO.lt™ (<http://www.cpo.lt>). Vadovaujantis preliminarųjų sutarčių sąlygomis, CPO elektroninio katalogo CPO.lt™ naudotojams (tiekėjams) teikiant „atnaujintus“ pasiūlymus, reikalaujama naudoti saugų elektroninį parašą, sukurtą saugia parašo

formavimo įranga ir patvirtintą galiojančiu kvalifikuotu sertifikatu. Elektroniniu parašu pasirašomos viešojo pirkimo sutartys, rengiant viešojo pirkimo konkursus per CVP IS.

Informatikos ir ryšių departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos elektroninį parašą naudoja įtariamų, kaltinamų ir teistų asmenų žinybinio registro (toliau – Registro) duomenų pagrindu parengtoms Registro pažymoms ar Registro išrašams pasirašyti. Gyventojai, kurie užsakę Registro pažymą ar Registro išrašą elektroniniu būdu, gali gauti užsakytą dokumentą, pasirašytą elektroniniu parašu. Planuojama pradėti analogiškų paslaugų teikimą verslui.

IVPK prie SM elektroninis parašas naudojamas rengiant didžiąją dalį vidinių dokumentų (protokolų, ataskaitų, planų, pažymų, prašymų ir kt. dokumentų), įforminant su viešųjų pirkimų vykdymu susijusius dokumentus, taip pat susirašinėjant su Susisiekimo ministerija. Komitetas yra viešojo administravimo institucijų informacinių sistemų interoperabilumo sistemos (toliau – VAIISIS) valdytojas. Viena iš VAIISIS teikiamų paslaugų yra tapatybės nustatymo paslauga. Teikiant šią paslaugą, asmenys gali patvirtinti savo tapatybę elektroninėje erdvėje, panaudodami asmens tapatybės kortelėje esantį identifikavimo sertifikatą ar kitų Lietuvoje registruotų kvalifikuotus sertifikatus sudarančių paslaugų teikėjų išduotą identifikavimo sertifikatą.

Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos informavo, kad nuo 2011 m. pradėta teikti elektroninių bendrųjų įvežimo deklaracijų teikimo paslauga, kuriai reikalingas elektroninis parašas. Priimami kvalifikuoti ir nekvalifikuoti sertifikatai. Duomenų teikimui su **Lietuvos Respublikos muitine** pasirašoma elektroninių duomenų mainų, naudojamų eksporto ir importo formalumams atlikti, sutartis, kurioje aptariamoms elektroninio sertifikato naudojimo teisinės pasekmės.

Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos teikia elektronines paslaugas gyventojams, naudodamasis 2011 m. įdiegta Policijos elektroninių paslaugų sistema (toliau – ePolicija). Dalis ePolicija portale teikiamų paslaugų susijusios su elektroninio parašo naudojimu (policijai asmenys teikia pranešimus, pasirašytus elektroniniu parašu).

Tarnyba iš asmenų priima elektroniniu parašu pasirašytus elektroninius prašymus ir skundus.

Valstybinė kelių transporto inspekcija (toliau – Inspekcija) nuo 2011 m. vasario 1 d. priima elektroniniu parašu pasirašytus prašymus ir prie jų pridedamus elektroninius dokumentus, reikalingus paslaugoms gauti, t. y. naudodama VAIISIS asmens identifikavimo paslaugą, teikia kelių transporto veiklos licencijavimo paslaugas. Vienpusės sąveikos būdu priimami prašymai dėl leidimų, liudijimų, sertifikatų, pažymėjimų ir kitų dokumentų išdavimo, kai asmuo elektroniniu parašu pasirašo elektroninį prašymą dėl paslaugos gavimo ir su tokiu prašymu pateikiamų dokumentų skaitmeninius atvaizdus.

Valstybės tarnybos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos vykdomo Europos socialinio fondo finansuojamo projekto „Valstybės tarnautojų atrankos sistemos tobulinimas“ Nr. VP1-4.1-VRM-01-V-01-002 veikloje „Informacinės sistemos Atrankos modulio sukūrimo ir įdiegimo paslauga“ numatyta galimybė asmenims, pageidaujantiems dalyvauti konkurse užimti valstybės tarnautojo pareigas, prisijungti prie Atrankos modulio ir pateikti prašymą dalyvauti konkurse ir kitus reikalingus dokumentus bei gauti informaciją apie konkursą su asmens tapatybės kortelėje įrašytais sertifikatais ar valstybės tarnautojo pažymėjime įrašytais sertifikatais. Numatoma projekto pabaigos data – 2013 m. liepos 30 d.

Valstybinė teritorijų planavimo ir statybų inspekcija prie Aplinkos ministerijos yra Lietuvos statybos leidimų ir statybos valstybinės priežiūros informacinės sistemos „Infostatyba“ (toliau – IS „Infostatyba“) ir Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo dokumentų registro valdytoja. Teikiant prašymus išduoti su statyba susijusius dokumentus IS „Infostatyba“ numatyta galimybė pateikti dokumentus, pasirašytus elektroniniu parašu. Teikiant dokumentus aukščiau įvardintam registru, numatytas reikalavimas juos pasirašyti elektroniniu parašu.

Valstybinis studijų fondas (toliau – Fondas) planuoja teikti elektronines paslaugas, kurioms reikalingas elektroninis parašas, studentams, siekiantiems gauti finansinę paramą, privalantiems į biudžetą gražinti už studijas valstybės finansuojamose studijų vietose sumokėtas lėšas, norintiems gauti ir valstybės remiamas paskolas. Vykdam sutartis su kredito įstaigomis, Fondas naudoja nekvalifikuotą sertifikatą – duomenų mainai vyksta automatiniu būdu be tiesioginio žmogaus įsikišimo. Šiam funkcionalumui užtikrinti naudojama Fondo Informacinių technologijų skyriaus realizuota programinė įranga, kurią taikant buvo sugeneruoti sertifikatai.

Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba interneto tinklalapyje <http://www.vvtat.lt> yra sudariusi galimybę gyventojams ir verslo subjektams pateikti elektroninį skundą ir kitus su vartotojų teisių apsauga susijusius kreipimusis, pasirašytus elektroniniu parašu.

2011 m. **Anykščių rajono savivaldybės administracija** baigė įgyvendinti projektą „Elektroninių priemonių, skirtų įtraukti gyventojus į demokratijos procesus, diegimas Anykščių rajono savivaldybėje“ ir turi galimybę priimti iš gyventojų peticiją, skundą, gauti pranešimą apie įvykį rajone bei pateikti jiems atsakymus, pasirašytus elektroniniu parašu.

Biržų rajono savivaldybės administracija naudoja elektroninį parašą pasirašant savivaldybės tarybos sprendimus, administracijos direktoriaus įsakymus dėl teritorijų planavimo dokumentų patvirtinimo, planavimo organizatorių teikiamus teritorijų planavimo dokumentus registruojant Savivaldybės teritorijų planavimo dokumentų registre.

Kauno miesto savivaldybės administracija elektroninėms paslaugoms teikti naudoja elektroninių valdžios vartų priemones, taip pat yra sudarytos sutartys su keliais bankais ir UAB Skaitmeninio sertifikavimo centru, per kuriuos gali būti vykdoma autentifikacija.

Klaipėdos miesto savivaldybės administracija elektronines paslaugas piliečiams ir verslui plačiau planuoja teikti įgyvendinusi projektą „Klaipėdos miesto savivaldybės paslaugų, teikiamų „vieno langelio“ principu, tobulinimas“. Projekto įgyvendinimo pabaiga – 2013 m. balandžio mėn.

Klaipėdos rajono savivaldybės administracija 2011 m. pradėjo naudoti IS „Infostatyba“, kurioje registruojami teritorijų planavimo dokumentai, viešųjų pirkimų konkursų medžiaga, prašymai užregistruoti patvirtintus teritorijų planavimo dokumentus, prašymai išduoti licencijas.

Vilniaus miesto savivaldybės administracija suteikia asmenims galimybę pateikti elektroniniu parašu pasirašytus dokumentus norint gauti savivaldybės išduodamus leidimus ar kitą užsąkytą dokumentą. Nuo 2012 m. vasario 8 d. Vilniaus miesto savivaldybėje naudojama laiko žymos paslauga. Daugumai savivaldybės teikiamų paslaugų užtenka asmenų identifikacijos (tapatybės nustatymo) interneto svetainėje.

Pagėgių rajono savivaldybės administracijoje 2011 m. įgyvendintas projektas E. demokratija, kurio tikslas – leisti Lietuvos žmonėms tiesiogiai matyti, kaip balsuoja Tarybos nariai, taip pat pasisakyti tam tikrais klausimais. Norint parašyti savo nuomonę ar balsuoti už sprendimus, reikia prisijungti prie svetainės naudojantis VAIISIS sistema.

Palangos miesto savivaldybės administracija dalyvauja projekte „Elektroninės demokratijos paslaugų piliečiams sukūrimas ir plėtra Klaipėdos regiono savivaldybių administracijose“, kuris turėtų baigtis 2012 m. II pusmetį.

Pasvalio rajono savivaldybės administracija, 2011 m. įgyvendinusi projektą „Elektroninė demokratija Pasvalio rajono savivaldybėje“, gyventojams sudarė galimybę išreikšti savo nuomonę ir daryti įtaką politiniams sprendimams, t. y. prisijungus per VAIISIS sistemą, galima komentuoti, pateikti pastabas dėl priimtų sprendimų, taip pat stebėti posėdžius internetu, pateikti peticiją.

Vilkaviškio rajono savivaldybės administracija informavo, kad 2011 m. įdiegė paslaugą gyventojams „Pilietinio dalyvavimo aktyvinimas priimant Vilkaviškio rajono savivaldybės teisės aktus panaudojant informacines technologijas“. Prisijungę per VAIISIS sistemą, gyventojai gali teikti pasiūlymus dėl teisės aktų projektų, užduoti klausimus savivaldybės tarybos nariams. Šiais metais bus įgyvendinamas investicinis projektas „Vieno langelio“ principo įgyvendinimas Vilkaviškio rajono savivaldybėje“. Diegiamoje duomenų valdymo sistemoje bus realizuota galimybė pasirašyti ir identifikuoti dokumentus elektroniniu būdu pagal Lietuvos Respublikos elektroninio parašo įstatymo

reikalavimus, identifikuoti parašus, priimti ir registruoti elektroniniu parašu pasirašytus dokumentus, užtikrinti jų apsigkeitimą su kitomis organizacijomis ir gyventojais. Atsiraa galimybė teikti daugiau elektroninių paslaugų.

Savivaldybės, kaip ir kitos viešojo administravimo institucijos, išduodančios leidimus ir licencijas, per portalą <http://www.verslovertai.lt> elektroniniu būdu priima prašymus, pasirašytus elektroniniu parašu. Taip pat paminėtinos ir kai kurių kitų valstybės institucijų planuojamos teikti elektroninės paslaugos: **Finansų ministerija** planuoja kurti paslaugą „Elektroninė sąskaita“, kur bus naudojamas elektroninis parašas, šiai paslaugai taip pat bus reikalingos laiko žymos; **Valstybinė lošimų priežiūros komisija** planuoja sudaryti galimybę, naudojantis Lietuvos lošimo įrenginių registro duomenimis, parengti prašymus dėl registro duomenų tvarkymo ar duomenų suteikimo, juos pasirašyti elektroniniu parašu ir perduoti registro tvarkymo įstaigai. Daugelis kitų apklaustų viešojo administravimo institucijų planuoja vidiniams poreikiams naudoti ar teikti elektronines paslaugas, kurioms reikalingas elektroninis parašas.

6. ELEKTRONINIO PARAŠO NAUDOJIMAS IR ELEKTRONINIŲ PASLAUGŲ TEIKIMAS VERSLE

Šiame skyriuje pateikiama informacija apie reikšmingesnes verslo subjektų iniciatyvas naudoti elektroninį parašą ir teikti elektronines paslaugas, kurioms būtų pritaikytas elektroninio parašo funkcionalumas.

Iš 35 apklaustųjų privačių ūkio subjektų į klausimyną atsakė 17. Visi atsakiusieji elektroninį parašą naudoja teikdami elektroninius socialinio draudimo pranešimus SODRA sistemai, 11 – viešųjų pirkimų procedūrose, 3 – vidiniams dokumentams, 4 – sutartims pasirašyti, po 1 – svarbių duomenų apsigkeitimui su partneriais bei klientams, pastarųjų pageidavimu, pateikiant elektroniniu parašu pasirašytus elektroninius atsakymus. 3 atsakiusieji ūkio subjektai naudoja laiko žymos formavimo paslaugą, 5 šia paslauga planuoja naudotis ateityje.

Atsižvelgdami į tai, kad didžiausią įtaką elektroninių paslaugų teikimui privačiame sektoriuje turi bankai, pateikiame detalesnę jų iniciatyvų apžvalgą.

Nuo 2012 m. I ketvirčio „**Danske bank A/S**“ Lietuvos filialo elektroninės bankininkystės naudotojai gali prisijungti prie interneto banko ir pasirašyti atliekamas operacijas kvalifikuotu elektroniniu parašu. Šiam tikslui asmenys gali naudoti kvalifikuotus sertifikatus, įrašytus lustinėse kortelėse, USB kriptografiniuose raktuose bei mobiliojo telefono SIM kortelėse.

AB DNB banko klientai naudojami elektroniniu parašu autentifikuoti ir dokumentams bei operacijoms tvirtinti internetinės bankininkystės sistemoje. Banko klientai gali jungtis prie internetinės bankininkystės sistemos (<http://www.i-linija.lt>) ir pasirašyti mokėjimo nurodymus, sutartis bei kitus svarbius dokumentus elektroniniu parašu. 2011 m. buvo įgyvendintas projektas dėl dalies verslo klientams teikiamų paslaugų popierinių dokumentų keitimo į elektroninius, tvirtinamus elektroniniu parašu. Elektroninis parašas taip pat yra naudojamas tvirtinant paslaugų teikimo sutartis. Steigiant uždarytą akcinę bendrovę elektroniniu būdu, galima nuotoliniu būdu atsidaryti kaupiamąją sąskaitą ir suformuoti įstatinį kapitalą **DNB banke**, elektroniniu parašu pasirašius banko darbuotojo parengtą kaupiamosios sąskaitos sutartį.

AB „Swedbank“ informavo, kad teikia internetinės ir telefoninės bankininkystės paslaugas vadovaudamasis Elektroninio parašo įstatymo 8 straipsnio 3 dalimi, o kvalifikuotais sertifikatais patvirtinti elektroniniai parašai yra naudojami teikiant internetinės bankininkystės paslaugas. Ateityje planuojama priimti prašymus ir (ar) kitus dokumentus, pasirašytus elektroniniu parašu.

AB Ūkio bankas naudoja elektroninį parašą teikdamas elektronines paslaugas banko klientams prisijungiant prie banko internetinės sistemos „Eta bankas“.

AB SEB bankas informavo, kad jau dabar privatiems ir juridiniams asmenims yra teikiamos internetinės bankininkystės paslaugos vadovaujantis Lietuvos Respublikos elektroninio parašo įstatymu. Pageidaujant klientams, SEB bankas pateikia dokumentus, pasirašytus kvalifikuotu elektroniniu parašu. Nuo 2012 m. I ketvirčio SEB bankas naudotojų atpažinimui ir operacijų tvirtinimui klientams yra pritaikęs elektroninį parašą. Šis asmens tapatybės nustatymo būdas banko klientams suteikia galimybę saugiai ir patogiai prisijungti prie paslaugų, teikiamų internetu, svetainės, tvirtinti mokėjimo operacijas ir bankui teikiamus dokumentus.

UAB Medicinos bankas naudoja saugius elektroninius parašus be kvalifikuotų sertifikatų tarpbankinėje veikloje bei banko vidaus poreikiams. 2012 m. I ketvirtį planuojama įdiegti kvalifikuoto elektroninio parašo paslaugas banko klientų savitarnos svetainėje IBS.

7. APIBENDRINIMAS

Apžvelgus paslaugų teikėjų veiklos ir jų priežiūros aspektus bei remiantis visų kvalifikuotus sertifikatus sudarančių sertifikavimo paslaugų teikėjų pateiktais duomenimis darytina išvada, kad Lietuvos gyventojų aprūpinimas elektroninio parašo formavimo priemonėmis auga. Aprūpinimas elektroninio parašo bei nemokamomis pasirašymo elektroniniu parašu programinėmis priemonėmis

leidžia gyventojams, esant poreikiui, naudotis jau sukurtomis elektroninėmis paslaugomis, kurioms reikalingas elektroninis parašas.

Apibendrinant viešojo sektoriaus iniciatyvas naudojant elektroninį parašą ir teikiant elektronines paslaugas, galima teigti, kad didžioji dalis valstybės įstaigų planuoja perkelti teikiamas paslaugas į elektroninę erdvę ir taikyti elektroninio parašo technologiją, todėl paslaugų, skatinančių elektroninio parašo naudojimą, nuolatos daugės. Vis dar plačiausiai elektroninis parašas naudojamas elektroninėms paslaugoms, kurias teikia VĮ RC, SODRA ir Viešųjų pirkimų tarnyba, gauti. Pažymėtina, kad valstybės institucijos ir įstaigos privalo priimti ir priima elektroninius dokumentus (prašymus ir skundus), pasirašytus el. parašu, kurių skaičius vis auga. Kai kurios institucijos jau yra įdiegusios elektroninio parašo funkcionalumą ir naudojamas dokumentų valdymo sistemas.

Apžvelgus verslo iniciatyvas naudoti elektroninį parašą ir teikti elektronines paslaugas, galima teigti, kad aktyviausiai elektroninio parašo sprendimus diegia bankai, kurie 2011 m. įdiegė arba planuoja artimiausiu metu įdiegti elektroninio parašo funkcionalumą elektroninės bankininkystės savitarnos sistemose. Dalis bankų taip pat planuoja elektroniniu parašu pasirašyti ir sutartis su klientais.

Elektroninio parašo taikymo pavyzdžiai Europoje ir Lietuvoje liudija apie galimybes šį technologinį ir teisinį instrumentą plačiai taikyti elektroninėje erdvėje teikiant elektronines paslaugas, užtikrinant saugų apsaugą elektroniniais duomenimis. Suderinamumo ir visuomenės kompetencijos klausimai, kelti ankstesnių metų Elektroninio parašo įstatymo įgyvendinimo ataskaitose, vis dar išlieka aktualūs. Tačiau su kiekvienais metais didėjantis elektroninio parašo naudojimo ir taikymo pavyzdžių skaičius bei didėjantis kvalifikuotų sertifikatų savininkų skaičius sudaro prielaidas teigti, kad elektroninio parašo naudojimas ateityje tik augs, o kylantys klausimai bus lygiagrečiai sprendžiami atsižvelgiant į tarptautinę patirtį bei pasitelkiant tarpinstitucinį bendradarbiavimą.

Tarnyba stebi galimų elektroninio parašo teisinio reglamentavimo Europos Sąjungos lygiu pakeitimų kryptis ir, siekdama tobulinti sertifikavimo paslaugas reglamentuojančią teisinę bazę, planuoja 2012 m. atlikti teikės aktų pakeitimus, susijusius su kvalifikuotus sertifikatus sudarančių sertifikavimo paslaugų teikėjų saugos politikos, asmenų registravimo sertifikatams gauti procedūros, minimalios draudiminės sumos bei reikalavimų elektroninio parašo tikrinimo procedūrai reglamentavimu.

Teisės aktų, patvirtintų elektroninio parašo priežiūros institucijos funkcijų perėmimo etape, sąrašas

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. sausio 17 d. nutarimas Nr. 31 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 31 d. nutarimo Nr. 2108 „Dėl reikalavimų kvalifikuotus sertifikatus sudarantiems sertifikavimo paslaugų teikėjams, reikalavimų elektroninio parašo įrangai, kvalifikuotus sertifikatus sudarančių sertifikavimo paslaugų teikėjų registravimo tvarkos ir elektroninio parašo priežiūros reglamento patvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin., 2011, Nr. 8-315);
2. Tarnybos direktoriaus 2011 m. balandžio 19 d. įsakymas Nr. 1V-406 „Dėl Asmenų registravimo sertifikatams gauti ir konsultavimo paslaugų teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2011, Nr. 48-2348);
3. Tarnybos direktoriaus 2011 m. balandžio 19 d. įsakymas Nr. Nr. 1V-407 „Dėl Laiko žymos formavimo paslaugų teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2011, Nr. 48-2349);
4. Tarnybos direktoriaus 2011 m. balandžio 19 d. įsakymas Nr. 1V-408 „Dėl minimalios draudiminės sumos kvalifikuotus sertifikatus sudarantiems sertifikavimo paslaugų teikėjams nustatymo“ (Žin., 2011, Nr. 48-2350);
5. Tarnybos direktoriaus 2011 m. balandžio 19 d. įsakymas Nr. 1V-409 „Dėl Reikalavimų elektroninio parašo tikrinimo procedūrai aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2011, Nr. 48-2351);
6. Tarnybos direktoriaus 2011 m. balandžio 19 d. įsakymas Nr. 1V-410 „Dėl Sertifikavimo paslaugų teikėjų akreditavimo reikalavimų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2011, Nr. 48-2352);
7. Komiteto direktoriaus 2011 m. balandžio 28 d. įsakymas Nr. T-52 „Dėl kai kurių įsakymų pripažinimo netekusiais galios“ (Žin., 2011, Nr. 51-2489);
8. Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2011 m. gegužės 5 d. įsakymas Nr. 3-267 „Dėl Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2010 m. birželio 23 d. įsakymo Nr. 3-401 „Dėl Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Susisiekimo ministerijos nuostatų tvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin., 2011, Nr. 57-2731).

**2011 m. priimtų ir (ar) įsigaliojusių teisės aktų, susijusių su elektroninio parašo taikymu,
sąrašas**

1. 2011 m. vasario 25 d. Europos Komisijos sprendimas 2011/130/EU, kuriuo nustatomi būtinieji dokumentų, kompetentingų institucijų pasirašomų elektroniniu būdu pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje, tarptautinio tvarkymo reikalavimai (OL 2011 L 53, p. 66);

2. Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymo 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18 straipsnių, antrojo skirsnio pavadinimo pakeitimo, 9 straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir Įstatymo priedo papildymo įstatymas (Žin., 2010, Nr. 79-4055);

3. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas (Žin., 2011, Nr. 85-4126) (pakeitimai įsigalios 2013 m. sausio 1 d.);

4. Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 36, 37, 93, 94, 120 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 37¹ straipsniu įstatymas (Žin., 2011, Nr. 85-4128);

5. Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo papildymo 43¹ straipsniu įstatymas (Žin., 2011, Nr. 85-4129) (pakeitimai įsigalios 2013 m. sausio 1 d.);

6. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 11, 12, 21, 22, 23, 24, 34, 37, 39, 50, 51, 53, 57, 61, 62, 64, 66, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 77, 78, 82, 83, 85, 87, 93, 101, 105, 106, 107, 110, 118, 119, 121, 129, 130, 131, 132, 134, 135, 137, 138, 142, 150, 155, 156, 157 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas (Žin., 2011, Nr. 85-4131);

7. Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 1, 2, 3, 6, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 29, 33, 35, 36, 38, 40, 45, 53 straipsnių, ketvirtojo ir devintojo skirsnių pavadinimų pakeitimo ir papildymo ir įstatymo papildymo 13¹, 15¹, 35¹, 41¹ straipsniais įstatymas (Žin., Nr. 65-3046);

8. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. liepos 13 d. nutarimas Nr. 842 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. rugpjūčio 11 d. nutarimo Nr. 728 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės darbo reglamento patvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin., 2011, Nr. 89-4268);

9. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. rugpjūčio 17 d. nutarimas Nr. 942 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. liepos 13 d. nutarimo Nr. 842 „Dėl Lietuvos Respublikos

Vyriausybės 1994 m. rugpjūčio 11 d. nutarimo Nr. 728 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės darbo reglamento patvirtinimo“ pakeitimo“ pakeitimo“ (Žin., 2011, Nr. 104-4875);

10. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. lapkričio 30 d. nutarimas Nr. 1398 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 30 d. nutarimo Nr. 1244 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės teisėkūros taisyklių ir teisinio reguliavimo stebėsenos pažymos pavyzdinės formos patvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin., 2011, Nr. 149-6989);

11. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. liepos 13 d. nutarimas Nr. 840 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 30 d. nutarimo Nr. 1244 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės teisėkūros taisyklių ir teisinio reguliavimo stebėsenos pažymos pavyzdinės formos patvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin., 2011, Nr. 89-4266);

12. Ministro Pirmininko kanclerio 2011 m. rugpjūčio 24 d. įsakymas Nr. V-64 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės elektroninio pasirašymo informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 2011, Nr. 106-4998);

13. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2011 m. lapkričio 25 d. įsakymas Nr. 1R-271 „Dėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos darbo reglamento patvirtinimo (Žin., 2011, Nr. 147-6891);

14. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. kovo 2 d. įsakymas Nr. V-201 „Dėl elektroninio parašo diegimo ir elektroninių dokumentų naudojimo ministerijoje“;

15. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. balandžio 22 d. įsakymas Nr. V-397 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. balandžio 15 d. įsakymo Nr. V-232 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos darbo reglamento patvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin., 2011, Nr. 51-2482);

16. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. birželio 27 d. įsakymas Nr. V-642 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos Elektroninių dokumentų rengimo ir pasirašymo Dokumentų valdymo sistemoje KONTORA procedūrų aprašo patvirtinimo“;

17. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2011 m. birželio 13 d. įsakymas Nr. 1V-447 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2002 m. liepos 11 d. įsakymo Nr. 338 „Dėl Valstybės tarnautojo pažymėjimo formos ir Valstybės tarnautojo pažymėjimo išdavimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin., 2011, Nr. 74-3574);

18. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2011 m. lapkričio 28 d. įsakymas Nr. 1V-858 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2009 m. lapkričio 19 d. įsakymo Nr. 1V-624 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2002 m. liepos 11 d. įsakymo Nr. 338 „Dėl

Valstybės tarnautojo pažymėjimo formos ir Valstybės tarnautojo pažymėjimo išdavimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ pakeitimo“ (Žin., 2011, Nr. 148-6965);

19. Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2011 m. gruodžio 29 d. įsakymas Nr. V-158 „Dėl elektroninių dokumentų valdymo taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2012, Nr. 3-104);

20. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktoriaus 2011 m. birželio 17 d. įsakymas Nr. 1T-33 (1.12) „Dėl Asmens tapatybės patvirtinimo elektroninėje erdvėje tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2011, Nr.76-3714);

21. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2011 m. sausio 19 d. įsakymas Nr. VA-9 „Dėl elektroninių dokumentų kvalifikuoto elektroninio parašo taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2011, Nr. 10-468);

22. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2011 m. kovo 4 d. įsakymas Nr. VA-28 „Dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2011 m. sausio 19 d. įsakymo Nr. VA-9 „Dėl elektroninių dokumentų kvalifikuoto elektroninio parašo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo (Žin., 2011, 34-1641);

23. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2011 m. vasario 14 d. įsakymas Nr. 1B-86 „Dėl Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2009 m. birželio 26 d. įsakymo Nr. 1B-357 „Dėl Elektroninių duomenų, naudojamų eksporto ir importo muitinės formalumams atlikti, mainų taisyklių ir Elektroninių duomenų, naudojamų eksporto ir importo muitinės formalumams atlikti, mainų pavyzdinės sutarties patvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin., 2011, Nr. 22-1093).